

בראשית פרקים מב – מג

מפסוק כו בפרק מב ועד סוף פרק מג מתאר הכתוב את שיבתם של הבנים ארצה ללא שמעון ושיבתם המחודשת למצרים. הם נפגשים עם יעקב ונאלצים לספר לו את קורותיהם. ולאחר זמן, כשהרעב מתגבר, הם נאלצים לבקש מיעקב לשוב מצרימה ונפגשים שנית עם יוסף. לחלק זה יוקדש שיעור אחד בלבד.

שאלות מכוונות למידה:

- איך הציגו האחים את קורותיהם לפני יעקב?
- מדוע התקבלה עצת יהודה ואילו עצת ראובן נדחתה?
- איך היה המפגש המחודש עם יוסף?

2..... מבנה הפרק

3..... השיבה ארצה

5..... הצעת ראובן מול הצעת יהודה

7..... הירידה למצרים מג, יא-לב

10..... הקשר רחב [רשות]

12..... הקשר אישי [רשות]

מבנה הפרק

כּו וַיִּשְׂאוּ אֶת שִׁבְרָם עַל חֻמְרֵיהֶם וַיִּלְכוּ מִשָּׁם: כּו וַיִּפְתַּח הָאֶחָד אֶת שְׁקוֹ לְתֵת מִסְפּוֹא לְחַמְרוֹ בְּמִלּוֹן וַיֵּרָא אֶת כֶּסֶפוֹ וְהִנֵּה הוּא בְּפִי אֲמִתְחַתּוֹ: כח וַיֹּאמֶר אֶל אָחִיו הוֹשֵׁב כֶּסֶפִי וְגַם הִנֵּה בְּאֲמִתְחַתִּי וַיֵּצֵא לָבָם וַיַּחְרְדוּ אִישׁ אֶל אָחִיו לֵאמֹר מַה זֹאת עָשָׂה אֱלֹקִים לָנוּ:

הדרך ארצה

כט וַיָּבֹאוּ אֶל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֶרְצָה בְּנֵעַן וַיְגִידוּ לוֹ אֶת כָּל הַקְּרֹת אֲתֶם לֵאמֹר: ל דָּבַר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אֲתָנוּ קִשּׁוֹת וַיִּתֵּן אֲתָנוּ כְּמִרְגָּלִים אֶת הָאָרֶץ: לא וַנֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא הֵינּוּ מִרְגָּלִים: לב שְׁנַיִם עָשָׂר אֲנַחְנוּ אַחִים בְּנֵי אֲבִינוֹ הָאֶחָד אֵינְנוּ וְהַקְטָן הַיּוֹם אֶת אֲבִינוֹ בְּאָרֶץ בְּנֵעַן: לג וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ בּוֹזֵאת אֲדַע כִּי בְנִים אַתֶּם אַחֲיֶכֶם הָאֶחָד הֵנִיחוּ אֶתִּי וְאֵת רַעְבוֹן בְּתִיכֶם קָחוּ וּלְכוּ: לד וְהֵבִיאוּ אֶת הָאָרֶץ אֶת אַחֲיֶכֶם הַקְטָן אֵלַי וְאֲדַעָה כִּי לֹא מִרְגָּלִים אַתֶּם כִּי בְנִים אַתֶּם אֶת אַחֲיֶכֶם אֲתָן לָכֶם וְאֵת הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ: לה וַיְהִי חֵם מְרִיקִים שִׁקִּיָּהֶם וְהִנֵּה אִישׁ צָרוּר כֶּסֶפוֹ בִּשְׁקוֹ וַיֵּרָאוּ אֶת צָרוּת כֶּסֶפֵיהֶם הֵמָּה וְאֲבִיהֶם וַיֵּרָאוּ:

האחים מספרים את קורותיהם במצרים

לו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֶתִּי שִׁפְלַתֶם יוֹסֵף אֵינְנוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינְנוּ וְאֵת בְּנֵימָן תִּקְחוּ עִלָּי הָיוּ כְלָנָה: לו וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל אָבִיו לֵאמֹר אֶת שְׁנֵי בְנֵי תַמִּית אִם לֹא אֲבִיָּאנוּ אֵלָיִךְ תִּנָּה אֶתוֹ עַל יְדֵי וְאֵנִי אֲשִׁיבְנוּ אֵלָיִךְ: לח וַיֹּאמֶר לֹא יָרַד בְּנֵי עִמְכֶם כִּי אָחִיו מֵת וְהוּא לְבַדּוֹ נִשְׁאַר וְקִרְאָהוּ אָסוֹן בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָּהּ וְהוֹרְדְתֶם אֶת שִׁיבְתֵי בְּיָגוֹן שְׂאוּלָה: א וְהִרְעַב כָּבֵד בְּאָרֶץ: ב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלוּ לֶאֱכֹל אֶת הַשֶּׁבֶר אֲשֶׁר הֵבִיאוּ מִמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם שָׁבוּ שָׁבוּ לָנוּ מֵעֵט אֶכֶל: ג וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוּדָה לֵאמֹר הָעֵד הָעֵד בְּנוֹ הָאִישׁ לֵאמֹר לֹא תֵרָאוּ פָנַי בְּלִתֵּי אַחֲיֶכֶם אֲתֶכֶם: ד אִם יִשָּׁף מִשְׁלַח אֶת אָחִינוּ אֲתָנוּ נִרְדָּה וְנִשְׁבַּרְהָ לָךְ אֶכֶל: ה וְאִם אֵינְךָ מִשְׁלַח לֹא נִרְדָּה כִּי הָאִישׁ אָמַר אֵלָינוּ לֹא תֵרָאוּ פָנַי בְּלִתֵּי אַחֲיֶכֶם אֲתֶכֶם: ו וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה הִרְעַתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ הָעוֹד לָכֶם אֵח: ז וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל שְׂאוּל הָאִישׁ לָנוּ וְלִמּוֹלְדֵתָנוּ לֵאמֹר הָעוֹד אֲבִיכֶם חֵי הֵיִשׁ לָכֶם אֵח וְנִגְדָה לוֹ עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הִידוּעַ נָדַע כִּי יֹאמַר הוֹרִידוּ אֶת אַחֲיֶכֶם: ח וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל יִשְׂרָאֵל אָבִיו שְׁלַחָה הַנֶּעַר אֶתִּי וְנִקְוָמָה וְנִלְכָה וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוֹת גַּם אֲנַחְנוּ גַם אַתָּה גַם טַפְנוּ: ט אֲנֹכִי אֶעֱרַבְנוּ מִיָּדֵי תִבְקָשׁנוּ אִם לֹא הֵבִיאתִיו אֵלָיִךְ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטַאתִי לָךְ כָּל הַיָּמִים: י כִּי לוֹלֵא הִתְמַהְמַהְנוּ כִּי עָתָה שָׁבְנוּ זֶה פְעָמִים:

יעקב מסרב לשלוח את בנימין ראובן ויהודה מנסים לשכנעו

יא וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם בֶּן אֶפּוֹא זֹאת עֲשׂוּ קָחוּ מִזֹּמְרַת הָאָרֶץ בְּכֻלֵּיכֶם וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְחָה מֵעֵט צְרִי וּמֵעֵט דְּבִשׁ נִכְאֵת וְלֵט בְּטָנִים וּשְׁקָדִים: יב וְכֶסֶף מִשְׁנֵה קָחוּ בְיָדְכֶם וְאֵת הַכֶּסֶף הַמוֹשֵׁב בְּפִי אֲמִתְחַתֵּיכֶם תְּשִׁיבוּ בְיָדְכֶם אוֹלֵי מִשְׁגָּה הוּא: יג וְאֵת אַחֲיֶכֶם קָחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ אֶל הָאִישׁ: יד וְאֵל שְׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים לְפָנַי הָאִישׁ וְשִׁלַּח לָכֶם אֶת אַחֲיֶכֶם אַחֵר וְאֵת בְּנֵימָן וְאֵנִי כַּאֲשֶׁר שְׁכַלְתִּי שְׁכַלְתִּי:

יעקב שולח את בניו עם בנימין למצרים

השיבה ארצה

חרדת האחים

כו וישאו את שברם על חמריהם וילכו משם: כז ויפתח האחד את שקו לתת מספוא לחמרו במלון וירא את כספו והנה הוא בפני אמתחתו: כח ויאמר אל אחיו הושב כספי וגם הנה באמתחתי ויצא לבם ויחדו איש אל אחיו לאמור מה זאת עשה אלהים לנו:

- מדוע חרדו האחים?

תגובת האחים בסוף פסוק כח ("איש אל אחיו") מזכירה את דבריהם בפסוקים כא-כב:

כא ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על בן באה אלינו הצרה הזאת: כב ויען ראובן אתם לאמור הלוא אמרתי אליכם לאמור אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש:

אחי יוסף מבינים שייסוריהם באים מאת ה', ואינם תולים אותם ברשעות שליט מצרים או בטעויות עבדיו.

המפגש עם יעקב

כט ויבאו אל יעקב אביהם ארצה כנען ויגידו לו את כל הקרת אתם לאמור:

ל דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות ויתן אתנו כמרגלים את הארץ:

לא ונאמר אליו בנים אנחנו לא היינו מרגלים:

לב שנים עשר אנחנו אחים בני אבינו האחד איננו והקטן היום את אבינו בארץ כנען:

לג ויאמר אלינו האיש אדני הארץ בזאת אדע פי בנים אתם אחיכם האחד הניחו אתי ואת רעבון בתיכם קחו ולכו:

לד והביאו את אחיכם הקטן אלי ואדעה פי לא מרגלים אתם פי בנים אתם את אחיכם אתן לכם ואת הארץ תסחרו:

לתלמידי 5 יח"ל:

השוואה בין הדיווח שמוסרים האחים ליעקב לבין תיאור קורותיהם בפרק מב:

דברי האחים שונים במעט מהמסופר בכתוב בתחילת הפרק.

יש פרטים שהם מעלימים, ויש פרטים שהם מוסיפים או מדגישים.

התלמיד צריך לדעת על דבר אחד שהעלימו ועל דבר אחד שהוסיפו.

(למשל, הם לא סיפרו ליעקב שנלקחו למאסר שלושה ימים (כמתואר בפסוק יז), כפי הנראה כדי למנוע צער מאביהם)
אחד הדברים שנראים כהוספה מובאים בסוף פסוק לד.

רמב"ן:

וְאֵת-הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ-

שינוי לו בדבר מפני השלום כדי שישמע אליהם לשלח אתם בנימין, כי ברצונם מיד היו חוזרים לולי שאמר לא ילך בני עמכם. וכן אמרו לו אחיכם האחד הניחו אתי, ולא הגידו לו מאסרם ולא מאסר שמעון.

ויתכן שאמר להם יוסף ואת הארץ תסחרו, ולא סיפרו הכתוב, וטעמו שתביאו סחורה כרצונכם לקנות התבואה ולא אקח מכס סחורתכם כי איטיב לכם תחת בשתכם.

- המילים "אֵת-הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ" אינן נזכרות בדברי יוסף. מהן שתי הדרכים שמציע רמב"ן להבנת תוספת זו בדברי האחים?

- "כדי שישמע אליהם לשלח אתם בנימין" – אלו פרטים העלימו האחים מאותה סיבה?

למורה: כדאי לבחון עם כיצד מציגים האחים את השתלשלות העניינים אצל השליט המצרי, ומהי מגמתם.

להעמקה – המשך רמב"ן:

וכן 'שאל שאל האיש לנו ולמולדתינו' (בראשית מג, ז), התנצלות לאביהם. או כאשר אמרו לו 'כלנו בני איש אחד נחנו', אמר להם לא, כי באמת ערות הארץ באתם לראות, והגידו לי אם אביכם חי ואם יש לכם עוד אח, כי אחקור עליכם ואדע מה אתם. ואז ענו שנים עשר אחים אנחנו בני איש אחד והוא בארץ כנען היום, כי עודנו חי, והקטן עמו והאחד איננו. והוא מה שאמר יהודה (שם מד, יט) 'אדוני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח'.

וכן במקומות רבים יקצר במעשה או בסיפור כאשר הזכרתי (שם כד, כב; לא, ז):

ורש"י כתב 'תסחרו, תסבבו, וכל לשון סחורה וסוחרים על שם שמסבבים אחר פרקמטיא'. נראה שרצה הרב להיזהר מזה שלא אמרו, אלא שיהיו רשאים לסבוב הארץ ולשבור בר כרצונם תמיד, ולא פירש כן (שם לד, י) 'שבו וסחרוה', ויסחרו אותה' (שם, כא):

- רמב"ן מציג דוגמאות נוספות בסיפורי יוסף לכך שהכתובים מקצרים ולכן אין כל קושי בדברי האחים, כיון שייתכן ויוסף אמרם והתורה לא ציינה זאת.
- בהמשך רמב"ן מנתח את פירושו של רש"י ומסביר מה הניע אותו לפרש כך ("נראה שרצה הרב להיזהר מזה שלא אמרו")

הצעת ראובן מול הצעת יהודה

לה ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו ויראו את צרדות כספיהם המה ואביהם ויראו: לו ויאמר אלהם יעקב אביהם אתי שכלתם יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימן תקחו עלי קיו בלנה:

חשדותיו וחששותיו של יעקב מתגברים כשהוא רואה את הכסף בשקי האחים

רש"י:

אתי שכלתם - מלמד שחשדן שמא הרגוהו או מכרוהו [את שמעון] כיוסף:

הסירוב להצעת ראובן (מב לז-לח):

לז ויאמר ראובן אל אביו לאמר את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך תנה אתו על ידי ואני אשיבנו אליך: לח ויאמר לא ירד בני עמכם כי אחיו מת והוא לבדו נשאר וקראוהו אסון בדרך אשר תלכו בה והורדתם את שיבתי ביגון שאולה:

יעקב דחה את הצעת ראובן (מסיבות שנעמוד עליהן בהמשך)

הצעת יהודה – מג, א-י:

א והרעב כבד בארץ: ב ויהי כאשר כלו לאכל את השבר אשר הביאו ממצרים ויאמר אליהם אביהם שבו שברו לנו מעט אכל: ג ויאמר אליו יהודה לאמר העד העד בנו האיש לאמר לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם: ד אם ישף משלח את אחינו אתנו נרדה ונשברה לך אכל: ה ואם אינך משלח לא נרד כי האיש אמר אלינו לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם: ו ויאמר ישראל למה הרעתם לי להגיד לאיש העוד לכם אח: ז ויאמרו שאול שאל האיש לנו ולמולדתנו לאמר העוד אביכם חי היש לכם אח ונגד לו על פי הדברים האלה הידוע נדע כי יאמר הורידו את אחיכם: ח ויאמר יהודה אל ישראל אביו שלחה הנער אתי ונקומה ונלכה ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם אתה גם טפנו: ט אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאתו אליך והצגתו לפניך וחתאתי לך כל הימים: י כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים:

נקודות למחשבה:

- יעקב לא נענה להצעת ראובן והאחים נשארו בארץ כנען, ובינתיים הרעב נעשה כבד יותר
- יהודה מציע להיות ערב לבנימין והפעם יעקב נענה.
- כאן, כמו בסיפור מכירת יוסף, בולטת מנהיגותם של ראובן, בכור האחים, ויהודה, הבן הרביעי של לאה.

במה הצעת יהודה משכנעת יותר מהצעת ראובן?

יהודה	ראובן	
לאחר זמן, כאשר נגמר האוכל, הרעב כבד	מיד כששבו ממצרים, כשיעקב נבהל לשמע הדרישה לקחת את בנימין, והבית מלא באוכל שהובא ממצרים	נסיבות השעה
מנסה לשכנע: הברירה היא מוות וודאי לכולם ברעב - אם לא ירדו למצרים, או סכנה לבנימין - אם ירדו	אינו מנסה לשכנע, רק מקבל על עצמו עונש אם לא ישיב את בנימין	דרכי שכנוע
"אנוכי אערבנו, מידי תבקשנו... וחטאתי לך כל הימים" - קבלת אחריות ומחויבות נצחית	"את שני בני תמית" - מה שעלול לצער את יעקב להמית את נכדיו שהם כבניו כמו כן - לאחר ביצוע העונש תסתיים אחריותו של ראובן	הערבות להשבת בנימין בשלום
"גבר באחיו" (דבה"א ה, ב) - בעל אופי מנהיגותי ואחראי. קיבל אחריות על מעשיו (בסיפור תמר בפרק לח)	העמקה, רשות: חטא לאביו בעבר עם בלהה, וע"כ יעקב אינו בוטח בו (להעמקה: סיפור בלהה - בראשית לה, כב)	אופיו של המציע ויחס יעקב אליו

העמקה: הפרשנים עליהם מבוססת הטבלה

(אין חובה ללמוד את דברי הפרשנים בלשונם, ניתן גם להשלים את הטבלה באמצעות דיוק בקריאת הפסוקים).

רש"י (מב, לח):

לא ירד בני עמכם - לא קבל דבריו של ראובן. אמר: בכור שוטה הוא זה, הוא אומר להמית בניו, וכי בניו הם ולא בניי?!

רש"י (מג, ב; שם, ח; שם, ט):

כאשר כלו לאכול - יהודה אמר להם המתינו לזקן עד שתכלה פת מן הבית:
ולא נמות - ברעב. בנימין ספק יתפש ספק לא יתפש, ואנו כלנו מתים ברעב אם לא נלך, מוטב שתניח את הספק ותתפוש את הודאי:
והצגתיו לפניך - שלא אביאנו אליך מת כי אם חי וחטאתי לך כל הימים - לעולם הבא.

רמב"ן (מב, לז):

והנה יעקב לא בטח בראובן כאשר בטח ביהודה, כי יהודה גבר באחיו. ועוד כי ראובן כבר פשע באביו ולא יבטח בו.

הירידה למצרים מג, יא-לב

יא ויאמר אלהם ישראל אביהם אם בן אפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט בטנים ושקדים: יב וכסף משנה קחו בידכם ואת הכסף המושב בפי אמתחתים תשיבו בידכם אולי משנה הוא: יג ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש: יד ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין ואני כאשר שכלתי שכלתי:

הערה למורה: התלמיד צריך להבין את השתלשלות העניינים בפסוקים טו-לב

ההכנות כוללות: דורון (פסוקים יא-יב) ותפילה (פסוק יד)

להעמקה: הכנות יעקב למפגש עם עשיו

הכנות יעקב לקראת ירידת האחים למצרים מזכירים את הכנותיו לפגישה עם עשו בפרק ל"ב.

לקראת המפגש עם עשו – תפילה (לב, י-יג) מנחה (לב, יד-כא) מלחמה (לב, ח-ט)

לקראת המפגש עם יוסף – תפילה (מג, יד) מנחה (מג, יא-יב)

להעמקה: פסוק יד - "...שלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין

קושי לשוני בפסוק: מדוע אין ה"א הידיעה לפני המילה "אחר"?

רש"י:

"את אחיכם - זה שמעון:

אחר - רוח הקודש נזרקה בו, לרבות יוסף"

רש"י מסביר שהפסוק מדבר על שלושה בנים ולא על שניים בלבד (שמעון ובנימין)

שלושת האחים הם: אחיכם=שמעון, אחר=יוסף, ובנימין.

קושי ענייני בפסוק: מדוע בנימין מוזכר בשמו ושמעון לא מכונה בשמו (אלא "אחר")?

רמב"ן:

"ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין - נראה על דרך הפשט כי לא היה שמעון רצוי אביו בעבור

דבר שכם, ולכך לא אמר את שמעון בני ואת בנימין, כי לא יזכרנו בשמו, וכאשר עזבו במצרים ימים

רבים, אילו היה בביתו לחם לא שלח עדיין את בנימין וינחהו במצרים:"

[הערה למורה: פירושו של רש"י פותח דיון אשר לא העלנו ביחידת הוראה זו: האם יעקב ידע

שהאחים מכרו את יוסף?]

המפגש של האחים עם יוסף במצרים – פסוקים טו-לד (לימוד בבקאות):

טו ויקחו האנשים את המנחה הזאת ומשנה כסף לקחו בידם ואת בנימין ויקמו וירדו מצרים ויעמדו

לפני יוסף: טז וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על ביתו הבא את האנשים הביתה וטבח

טבח והכן כי אתי יאכלו האנשים בצהרים: יז ויעש האיש כאשר אמר יוסף ויבא האיש את האנשים

ביתה יוסף: יח ויראו האנשים כי הובאו בית יוסף ויאמרו על דבר הכסף השב באמתחתינו בתחלה

אנחנו מובאים להתגלל עלינו ולהתנפל עלינו ולקחת אתנו לעבדים ואת חמרינו: יט ויגשו אל האיש

אֲשֶׁר עַל בֵּית יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו פֶּתַח הַבַּיִת: כ וַיֹּאמְרוּ בִּי אֲדֹנָי יָרֵד יִרְדְּנוּ בַּתְּחִלָּה לְשֹׁבֵר אֶכֶל: כֹּא וַיְהִי בִּי בָּאֲנֹו אֶל הַמְּלוֹן וַנִּפְתַּחְהָ אֶת אֲמַתְחָתֵינוּ וְהִנֵּה כֶּסֶף אִישׁ בְּפִי אֲמַתְחָתוֹ כֶּסֶפְנוּ בְּמִשְׁקָלוֹ וַנִּשָּׁב אֹתוֹ בַּיָּדֵינוּ: כב וְכֶסֶף אַחֵר הוֹרְדָנוּ בַּיָּדֵנוּ לְשֹׁבֵר אֶכֶל לֹא יָדַעְנוּ מִי שֵׁם כֶּסֶפְנוּ בְּאֲמַתְחָתֵינוּ: כג וַיֹּאמֶר שְׁלוֹם לָכֶם אֵל תִּירָאוּ אֱלֹהֵיכֶם וְאֱלֹהֵי אֲבֹיכֶם נָתַן לָכֶם מִטְמוֹן בְּאֲמַתְחָתֵיכֶם כֶּסֶפְכֶם בָּא אֵלַי וַיֵּצֵא אֱלֹהִים אֶת שְׁמֵעוֹן: כד וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף וַיִּתֵּן מַיִם וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן מִסְפּוֹא לְחַמְרֵיהֶם: כה וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּנְחָה עַד בּוֹא יוֹסֵף בְּצִהָרִים כִּי שָׁמְעוּ כִּי שֵׁם יֹאכְלוֹ לָחֶם: כו וַיָּבֵא יוֹסֵף הַבַּיִתָּה וַיָּבִיאוּ לוֹ אֶת הַמִּנְחָה אֲשֶׁר בְּיָדֵם הַבַּיִתָּה וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ אַרְצָה:

נשים לב לפרטים בהתנהגותו של יוסף:

- יוסף דואג שיתייחסו אליהם בכבוד
- יוסף מפיג את חששות האחים

המתח עולה כשיוסף נפגש ישירות עם בנימין:

כז וַיִּשְׂאֵל לָחֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַשְּׁלוֹם אֲבִיכֶם הַזֶּקֶן אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם הַעוֹדְנוּ חַי: כח וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ לְאֲבִינֹו עוֹדְנוּ חַי וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ: כט וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא אֶת בְּנִימִין אָחִיו בֶּן אֲמוֹ וַיֹּאמֶר הִזֶּה אָחִיכֶם הַקָּטָן אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם אֵלַי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִחַנֵּךְ בְּנִי: ל וַיִּמְהַר יוֹסֵף כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל אָחִיו וַיִּבְקֹשׁ לְבָפוֹת וַיָּבֵא הַחֲדָרָה וַיִּבְךְ שָׁמָּה: לא וַיִּרְחַץ פָּנָיו וַיֵּצֵא וַיִּתְאַפֵּק וַיֹּאמֶר שִׁימוּ לָחֶם: לב וַיִּשְׁימוּ לוֹ לֶבֶדוֹ וְלָחֶם לְבָדָם וְלַמְצָרִים הָאֶכְלִים אֹתוֹ לְבָדָם כִּי לֹא יוֹכְלוּן הַמְצָרִים לֶאֱכֹל אֶת הָעֵבְרִים לָחֶם כִּי תוֹעֵבָה הוּא לַמְצָרִים:

להעמקה: בכיו של יוסף

מדוע בכה יוסף בראותו של בנימין?

לפי הפשט הבכי נובע מהתרגשות. הפרשנים מוסיפים טעמים נוספים:

רש"י:

כי נכמרו רחמיו - שאלו יש לך אח מאם, אמר לו אח היה לי ואיני יודע היכן הוא. יש לך בנים, אמר לו יש לי עשרה, אמר לו ומה שמם, אמר לו (להלן מו כא) בלע ובכר וגו', אמר לו מה טיבן של שמות הללו, אמר לו כולם על שם אחי והצרות אשר מצאוהו, בלע שנבלע בין האומות. בכר שהיה בכור לאמי. אשבאלששבאו אל. גרא שנתגייר באכסניא. ונעמן, שהיה נעים ביותר. אחי וראש אחי היה וראשי היה. מופים מפי אביו למד. וחופים שלא ראה חופתי ולא ראיתי אני חופתי. וארד שירד לבין האומות, כדאיתא במסכת סוטה (לו ב) מיד נכמרו רחמיו:

כאשר הבין יוסף שבנימין קרא את כל שמות בניו עליו, הבין עד כמה היה חסר לבנימין כל השנים.

ר"ע ספורנו:

שחשב בצרת אביו ואחיו

ספורנו מוסיף על רש"י – שחשב בצרת אביו ואחיו. לא רק בנימין הצטער עליו, גם יעקב הצטער עליו.

לג וישבו לפניו הפכר כבכרתו והצעיר כצערתו ויתמהו האנשים איש אל רעהו:
 לד וישא משאת מאת פניו אלהם ותרב משאת בנימין ממשאת כלם חמש ידות וישתו וישכרו עמו:

על דרך הפשט יוסף מושיב את אחיו על פי סדר הולדתם "הפכר כבכרתו והצעיר כצערתו". תמיהת האחים: "ויתמהו האנשים איש אל רעהו" קשורה לכך שכולם נולדו בהפרשי גיל קלים ומנין לאדון המצרי (יוסף) הידע מי נולד לפני מי,

כמובא ברשב"ם (לג):

ויתמהו - שהרי כולם נולדו בשבע שנים, ואין להבחין איזה קודם לזה.

רש"י מביא מדרש חז"ל שמרחיב את הסיפור העולה מן הכתוב באופן הבא:

הבכור כבכורתו - מכה בגביע וקורא: ראובן, שמעון, לוי ויהודה ויששכר וזבולון, בני אים אחת, הסבו כסדר הזה שהיא תולדותיכם, וכן כולם; כיון שהגיע לבנימן אמר: זה אין לו אים ואני אין לי אים, וישב לו אצלי.

- יוסף כמובן איננו צריך להשתמש בגביע הניחוש אבל האחים לא יבינו מנין האדון המצרי שלפניהם יודע מהו סדר הולדתם המדויק.

- על פי המדרש השתמש יוסף בגביע הניחוש, וכך יכלו האחים להתרשם מיוקרתו של גביע הניחוש. באופן הזה השתלשלות העניינים בפרק הבא, פרק מ"ד, מובנת יותר – "הלוא זה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֶדְנִי בּוֹ וְהוּא נָחַשׁ וְנָחַשׁ בּוֹ" (מ"ד, ה).

יוסף נותן לבנימין מתנות פי חמש מאשר לאחיו.

ר"ע ספורנו:

ותרב משאת בנימין- לראות אם יקנאו בו:

לפי ספורנו יוסף בדק בדרך זו את יחסם לבנימין האם יחזרו על קנאתם בו על כתנת הפסים או שחזרו בהם מדרכם זו.

הקשר רחב [רשות]

מנהיגות ראובן לעומת מנהיגות יהודה :
את ראובן ויהודה פגשנו כבר בספר בראשית.

ראובן – בעניין בלהה (בראשית לה, כב):

וַיְהִי בַשָּׂבָן יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהוּא וַיֵּלֶךְ **רְאוּבֵן** וַיִּשְׁכַּב אֶת בְּלֵהָה פִּילֶגֶשׁ אִבְיוֹ וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב שָׁנִים עֶשְׂרִי:

דעתו של יעקב אבינו על מעשהו של ראובן נתפרשה מאוחר יותר בברכתו לבנים ערב מותו (בפרק מט):

ג **רְאוּבֵן** בְּכָרִי אַתָּה פָּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי יָתֵר שָׂאת וַיִּתֵּר עֲזֹ: ד פָּחוּ כַּמִּים אֵל תּוֹתֵר כִּי עָלִית מִשְׁכְּבֵי אֲבִיךָ אֲזַ חִלְלֵת יַעֲוֵעֵי עָלֶיהָ

יהודה – בסיפור תמר (בראשית לח):

טו וַיִּרְאֶה **יְהוֹדָה** וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנָה כִּי כִסְתָהּ פָּנֶיהָ: טז וַיֵּט אֶלֶיהָ אֵל הַדָּרֶךְ וַיֹּאמֶר הֲבֵה נָא אָבוֹא אֵלֶיךָ כִּי לֹא יָדַע כִּי כָלְתוֹ הוּא... כד וַיְהִי כַּמִּשְׁלֵשׁ חֳדָשִׁים וַיֵּגֵד לַיהוֹדָה לֵאמֹר זָנַתָּ תִמְרָה פְּלִתְךָ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזוֹנוֹנִים וַיֹּאמֶר **יְהוֹדָה** הוֹצִיא אוֹהָ וְתִשְׁרַף: כה הוא מוציאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה: כו ויבר **יְהוֹדָה** וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמֶּנִּי כִּי עַל בֶּן לֹא נָתַתִּיהָ לְשִׁלָּה בְנֵי וְלֹא יוֹסֵף עוֹד לְדַעְתָּהּ:

ראובן ויהודה מעלים הצעות לגבי יוסף אחיהם (בראשית לז):

כא וַיִּשְׁמַע **רְאוּבֵן** וַיִּצְלַחוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנְנוּ נַפְשׁ: כב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים **רְאוּבֵן** אֵל תִּשְׁפְּכוּ דָם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֵל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר וַיֵּד אֵל תִּשְׁלְחוּ בוֹ לְמַעַן הִצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהָשִׁיבוֹ אֵל אָבִיו: כג וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּא יוֹסֵף אֵל אָחָיו וַיִּפְשִׁטוּ אֶת יוֹסֵף אֶת פְּתָנָתוֹ אֶת פְּתָנָתוֹ אֶת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלָיו: כד וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרֶה וְהַבּוֹר רַק אֵין בוֹ מִים: כה וַיִּשְׁבוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אֲרֻחַת יִשְׁמַעֲאֵלִים בָּאָה מִגְּלַעַד וְגַמְלֵיהֶם נִשְׂאִים נִכְאֹת וְצָרִי וְלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה: כו וַיֹּאמֶר **יְהוֹדָה** אֵל אָחָיו מַה בָּצַע כִּי נִהְרַגְתָּ אֶת אָחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת דָּמוֹ: כז לכו ונמכרנו ליִשְׁמַעֲאֵלִים וַיִּדְנוּ אֵל תְּהִי בוֹ כִּי אָחִינוּ בְּשָׂרְנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אָחָיו:

דחיית מנהיגותם של שמעון ולוי

מנהיגותו של ראובן טבעית כיון שהוא בכור האחים. באופן טבעי היינו מצפים ששמעון ולוי יהיו אף הם מנהיגים, והלא הם נולדו לפני יהודה, שהוא רביעי מבני לאה.

הסיבה : הם אמנם נהגו כמנהיגים בסיפור דינה בפרק לה, וכפי הנראה נכשלה מנהיגותם.

כה ויהי ביום השלישי בהיותם פאבים ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרב ויבאו על העיר בטח ויהרגו כל זכר: כו ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו:... כט ואת כל חילם ואת כל טפם ואת נשיהם שבו ויבזו ואת כל אשר בבית: ל ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אתי להבאישני בישב הארץ בפנעני ובפרזי ואני מתי מספר ונאספו עלי והכונני ונשמדתני אני וביתי: לא ויאמרו הכוזנה יעשה את אחותנו:

דעתו של יעקב על מעשיהם התפרשה בברכתו לבניו ערב מותו (בפרק מט) :

ה שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם: ו בסדם אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבדי כי באפם הרגו איש וברצנם עקרו שור: ז ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל: ס

בסוף ימיו מכיר יעקב אבינו במנהיגותו של יהודה ומברך אותו בברכת המנהיגות של עם ישראל לעתיד לבוא (בפרק מט) :

ח יהודה אתה יודוך אחיד ידך בערף איביך ישתחוו לך בני אביך: ט גור אריה יהודה מטורף בני עליה ברע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו: י לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה שילו ולו יקחת עמים:

הקשר אישי [רשות]

מנהיגות :

יהודה מדגים מנהיגות ראויה, המשכנעת את יעקב בשיקולים הגיוניים, בלקיחת אחריות ובטיעונים משכנעים.

איך מצמיחים מנהיגות כזאת?

באילו נסיבות בחיים נדרשת מנהיגות מכלל כל אחד מאתנו?